

משרד החינוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ר ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים ושלוש

23

כי תשא (תשכ"ד)

ל"ג י"ב-ל"ד ג'

גליון זה הוא המשכו של גליון כי תשא תשכ"ב והטאלה הכללית של הגליון החוא חוזרת גם בזה. עיין שם (וכן בעלון ההדרכה שם וצרפהו לגליון זה).

א. שאלה כללית

שלוש פעמים מתפלל משה ומנהל "משא ומתן" עם הקב"ה

- ל"ב י"א - י"ג
- ל"ב י"א - ל"ג
- ל"ג י"ב - ל"ד ג'

חסבר מהי התכלית שברצונו להשיג בכל אחת משלוש התוליונות אלו?

ב. פסוקים י"ב - י"ג

1. את פניתו הראשונה של משה אל ה' (י"ב-י"ג) פותח משה ב"ראה" ומסיים אותה ב"ראה". מה משמעותה של חזרה זו?

2. בנו יעקב (בפרושו אשר בכתב יד לשמות) משה לפסוקנו את בראשית ל"ב י"ג כאן: "ואתה אמרת ידעתוך בשם". בר' ל"ג: "ואתה אמרת הטיב אטיב עמך".

הסבר מה התפקיד שממלאת הזכרת האמירה ("אתה אמרת") פה ושם?

3. ר' יצחק עראמה בעל עקרת יצחק (שער י"ד) מקשה יש לדקדק בכפלו מלת "אתה" כמה פעמים: "אתה אומר", "ואתה לא הודעתני", "ואתה אמרת" - כי אין צורך למדבר עם הנמצא שיאמר לו על כל דבר "אתה" ו"אתה"?

ענה לקושיהו

ג. י"ב ואתה לא הודעתני את אשר תשלח עמי

רש"י ד"ה אתה אומר אלי רגו' ואתה לא הודעתני רגו': ואשר אמרת לי (שמות כ"ג) "הנה אנכי שולח מלאך" - אין זו הודעה, שאין אני חפץ בה.

ספורנו: ד"ה ואתה לא הודעתני, את אשר תשלח עמי: שכשאמרת "ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי" זה יובן בעת היותנו נכבסים לארץ, אבל בדרך אין עמנו לא שכינתך ולא שום מלאך.

(1) מה הקשי בפסוקנו?

(2) מה החבדל בין שני הפרושים הנ"ל בישוב הקשי?

xx (3) נחלקו מפרשי רש"י בפירוש דבריו דלעיל: חרא"ם (ר' אליהו מזרחי): לפי דעתי שבוש הוא שנפל בספרים והיה לו לכתוב: (ל"ג ב') "ושלחתי לפניך מלאך...".

גור אריה (בהתיחסו לדברי חרא"ם): ואין דבריו נכונים, כי רש"י דוקא נקט בפסוק (שם' כ"ג) "הנה אנכי שולח מלאך".

הסבר את סברת כל אחד ממפרשי רש"י!

1. ואתה אמרת ידעתוך בשם וגם מצאת חן בעיני

רש"י ד"ה ואתה אמרת ידעתוך בשם

הכתיב משאר בני אדם בשם חשיבות, שהרי אמר לו (שם' י"ט) "הנה אנכי בא אליך בעב הענן... וגם בך יאמינו לעולמים".

רמב"ן... שידעתני ורוסמתני בשמך.

(1) מה ביניהם בפירוש חמלה "בשם"?

(2) היש לפרש "ידע" כאן כפי שפרשו רש"י בבראשית י"ח י"ט ד"ה כי ידעתיו.

(3) רש"י בפרושו מסתמך על הפסוק שם' י"ט ס': מהו הפסוק בחשש שמות שעליו יוכל הרמב"ן בפרושו להסתמך?

הודיעני נא את דרכיך ואדעך למען אמצא חן בעיניך...

רשב"ם ד"ה הודיעני נא את דרכיך: אתה בעצמך תחיה סודיע לנו את הדרך, שתראני דרכיך ואני אלך אחריך.

הרכסים לבקעה: וגם אתה אמרת שמצאתי חן בעיניך ואתה סודע ואוהב לי ביחוד, ועתה אם הדבר כן, הודיעני גא ולמדני דרכך, מידותיך שאתה מתנהג בהם עם בריותיך אם לשבט אם לחסד, לתת לאיש כדרכיו:

- (1) מה ביניהם בפירוש המושב "דרכך"?
 - א (2) איזה משני הפירושים מתאים יותר להקשר הפסוקים?
 - אא (3) לפי דעת בנו יעקב יש להכריע בין שני הפרושים הנ"ל על פי השוואת פסוקנו עם פסוק י"ב. כיצד?
- ג. י"ד. פני ילכו והניחותי לך
- ברכות ז' א': א"ר יוחנן משום ר' יוסי: מניין שאין מרצין לו לאדם בשעת כעסו, דכתיב "פני ילכו והניחותי לך" - אמר לו הקב"ה למשה: "המתן לי עד שיעברו פנים של זעם ואניח לך".
- תרגום אונקלוס: שכיבתי תהך ואניח לך.
- רש"י: ד"ה פני ילכו: כתרגומו, לא אשלח עוד מלאך, אני בעצמי אלך, כמו (שמואל ב' י"ז) "ופניך חולכים בקרב".
- תרסב"ס סורה נבוכים ל"ז: "פנים" שם משתתף ורוב שתופו על צד ההשאלה.
- הוא-שם הפנים מכל חי. (ירמ' ל') "ונחפכו כל פנים לירקון", "מדוע פניכם רעים" (בר' מ') - וזה הרבה. והוא שם הכעס; (שם' א' א') "ופניה לא היו לה עוד". ולפי זה הענין נעשה הרבה בענין כעס ה' (תהלים ל"ד). "פני ה' בעושי רע". (שם' ל"ג) "פני ילכו והניחותי לך".
- (1) איזו משתי התפישות של "פני ילכו" נראית לך פשוטה של מקרא, נסק דבריך!
 - א (2) לפי איזו משתי התפישות יקל יותר לישב את הקשי שבפסוק ט"ו?
- ד. פני ילכו והניחותי לך.
- רשב"ם ד"ה והניחותי לך: אך עמך לכבוש את הארץ עד שאניח לך מכל אויביך מסביב, כדכתיב (דב' ג' כ') "עד אשר יניח ה' לאחיכם ככם", (דב' כ"ה) "והיה בהניח ה' אלוהיך לך מכל אויביכם". והמפרש "והניחותי לך" - נחת רוח אעשה במה שאעשה בקשתך, שסות הוא. וכי בכל דברים שהיה הקב"ה מתרצה לבקשת משה, יאמר לו "והניחותי לך"? והלא יתור לשון הוא בלא צורך ואינו לשון חכמה.
- (1) נגד מי מן המפרשים שהובאו בשאלה ו פונה הרשב"ם ומה ניסוקו?
 - (2) מה היא חולשת פרושו של רשב"ם?

תשובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ ירושלים קרית משה

העורך: מיכאל פרלמן

שאלות בטעמי המקרא

- א) שמת ל' כ"ג ואתה קח-לך בשמים ראש מר-דרור חמש מאות וקבמן-בשם מחציתו חמשים ומאתים וקנה-בשם חמשים ומאתים.
 - רש"י מחציתו חמשים ומאתים: מחצית הבאתו תהא חמשים ומאתים, במצא כלו חמש מאות כמו שעור מר-דרור... (ע"פ כריתות דף ה').
 - ראב"ע וקדמונינו ז"ל אמרו כי משקל הכל שוה. וככה נקבל. רק לא ידענו למה חזכיר מחציתו...
 - קאסוטו מחציתו: לפי הפשט מחצית משקל המור, כלומר חמשים ומאתים שקל.
 - הרכסים לבקעה: וקבמן-בשם: מחציתו של מר-דרור שהם חמשים ומאתים. כן הוא לפי הטעמים. ומדרש חכמים מיתור מחציתו.
- מהי השאלה ואיך מסביר כל אחד מן המפרשים?

- ב) ל"ב ו' - וישכיסו ממחרת ויעלו עלת ויגשו שלמים...
 - ראינו במקרים דומים, שחלק הפסוק הפותח במלת "וישכס" אינו מתחלק אחרי הפועל "השכס" אלא אחרי הפעולה העיקרית הראשונה (השווה: בראשית כ"ב ג', ל"ב א' ועוד).
 - בהתאם לכך היינו מצפים שצלע זאת תתחלק אחרי "ויעלו עלות".
- מה יכולה להיות סיבת השינוי בפיסוק הטעמים?

| השבוע לא יופיע עלון הדרכה |
